

1956

GÖTEBORGS KUSTARTILLERI

Överste Sven Haglund

Kustartilleriets kamratförening i Göteborg har enligt sina stadgar till uppgift bl a att vårda kustartilleriets och Älvsborgs fästnings traditioner. Då föreningen nu fyller 20 år, må vi därför ånyo erinra oss tillblivelsen av Älvsborgs fästning och Göteborgs kustartilleri samt några betydelsefulla data från utvecklingen under 1900-talet.

År 1660 beslöts att den gamla fästningen Elfsborgs slott skulle rivas. Följande år överfördes namnet Elfsborg till den befästning som då höll på att anläggas ute vid Kyrkogårdsholmen.

Nya Elfsborg, kastellet på ön i Göta älvs mynning, skulle i över 200 år förbli en utpost i Göteborgs försvar mot anfall från sjösidan. Under häftiga strider den 21.-24. juli 1719 hindrade Nya Elfsborg och dess tappra besättning under Johan Lillies befäl en stark dansk eskader under Tordenskiöld att framtränga mot Göteborg, varigenom det allvarligaste hot, som kanske någonsin riktats mot staden, avvärjdes. Nya Elfsborg upphörde år 1869 att räknas till rikets fästningar men står alltjämt med sina rena linjer som ett vackert minnesmärke från gångna tider.

År 1904 gavs namnet Älvsborgs fästning åt den nya kustfästning vid Göta älvs mynning, vars starkaste befästningsanläggning, Oscar II:s fort, redan 1899 påbörjats på Västerberget. Fästningen, vars uppgift i likhet med tidigare fästningars var att trygga såväl Göteborgs stad och hamn som flottans replipunkt därstädes mot anfall från sjösidan, var 1907 bestyckad med nya artilleripjäser, som efter dåtida förhållanden var mycket effektiva. Då år 1902 ett kustartilleri upprättades, avsett föll bemanning av rikets kustfästningar, beslöts att ett detachment ur Karlskrona kustartilleriregemente, benämnt Älvsborgs kustartilleridetachment, skulle till vara förlagt i Göteborg. De befintliga anläggningarna vid Nya Varvet ställdes till

kustartilleriets disposition.

Därmed hade Göteborgs kustartilleri börjat sin tillvaro, vilken sedan fortlöpt utan avbrott. Men under årens gång har inträffat många och stora förändringar.

Älvsborgs fästning, påbörjad 1899 och färdigbyggd i modernt skick 1907, förlades i materialreserv 1926. Inför det hotfulla utrikespolitiska läget sattes fästningen i försvarstillstånd hösten 1939. Då hade redan försvarslinjen börjat flyttas från älvmyningen till skärgårdens yttre öar.

År 1942 övergick Älvsborgs fästning i nuvarande Göteborgs kustartilleriförsvar, som därigenom, med sina befästningar, batterier och minspärningar i Göteborgs skärgård, övertog den traditionsrika försvarsuppgiften vid "rikets port mot väster".

Älvsborgs kustartilleridetachment (KA 2 Ä) blev Kungl. Älvsborgs kustartillerikår (KA 3) den 1/1 1915. Vid den stora "regementsdöden" 1926 blev kåren indragen och från den 1/11 1926 fram till 1939 utgjordes Göteborgs kustartilleri endast av en mindre avdelning från KA 2 i Karlskrona, som hade till uppgift att hålla krutet torrt och rosten borta från kanonerna och minorna i Älvsborgs fästning.

I augusti 1939 blev det emellertid slut på den påtvingade törnrosasömnen och från den 30/8 var Älvsborgs kustartilleridetachment (KA 4) uppsatt inom Älvsborgs fästning. Allteftersom krigshotet ökade, växte och stabiliserades organisationen och den 1/10 1942 var vårt nuvarande Kungl. Älvsborgs kustartilleriregemente (KA 4), tillhörande Göteborgs kustartilleriförsvar, en realitet.

För regementet färdigställdes ett nytt kasernetablisement vid Käringberget under åren 1944-1948.

Den aktiva personalstyrkan vid Göteborgs kustartilleri har varierat kraftigt under åren, vilket framgår av följande exempel:

År	Regements- officerare	Kompani- officerare	Under officerare	Fast anställt manskap
1902	1	3	28	
1912	1	7	14	138
1915	1	8	19	123
1920	1	9	41	103
1926	-	1	4	-
1945	6	47	89	412
1956	8	43	117	75 ¹

Antalet värnpliktiga, som erhållit sin militärutbildning vid kustartilleriet i Göteborg, uppgår till många tusenden.

Fredsorganisationen inom truppförbandet under olika perioder framgår av följande:

KA 2 Ä

1906-1911: ett kompani (12.AK)

1911-1914: två kompanier (12.AK, 4. MK)

KA 3

1915-1926: två kompanier

KA 4

1939- beredskapsförband
1942:

KA 4

1942- fem-nio kompanier (samt beredskapsförband)
1944:
1944- nio kompanier fördelade på fyra bataljoner
1949:
1949- åtta kompanier fördelade på tre bataljoner
1952:
1952- sju kompanier fördelade på två bataljoner
1955:

Från och med den 1/11 1955 har KA 4 följande nya fredsorganisation:

Regementsstab

En spärrbataljon med tre batterier

En minbataljon med två minutläggningsdivisioner ²

Radarskola (bataljonsförband) ³

Befälsskola (bataljonsförband) ³

Instruktörsskola (kompani)

Kasernkompani

Regementet utbildar i fred och organiserar vid mobilisering kustartilleriförband för försvar ej enbart på Västkusten utan även inom andra kustområden.

1) Fast anställt underbefäl

2) Av minbataljonen är ännu blott 2. muldiv organiserad

3) Gemensam för hela kustartilleriet